

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ
АКАДЕМІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Затверджую:

Директор Інституту інноваційних
технологій і змісту освіти

О. А. Удод

“ 01 ” липень 2013 року

Навчальна програма
“Медіаосвіта (медіаграмотність)”
(для студентів вищих педагогічних навчальних закладів,
педагогічних та науково-педагогічних працівників)

Київ 2013

Розробники: Літостанський В.В., Даниленко В.І., Мележик В.П., Іванов В.Ф., Іванова Т.В., Волошенюк О.В., Почепцов Г.Г. (Тема 9. Маніпулятивні можливості медіа), Мороз В.Р. (Тема 16. Нові медіа і сучасна комунікація).

Рецензенти:

Владимиров Володимир Михайлович, доктор філологічних наук, професор

Фінклер Юрій Едуардович, доктор філологічних наук, професор

Для використання в навчальному процесі вищих педагогічних навчальних закладів.

Програма ухвалена Науково-методичною комісією галузі знань “Журналістика та інформація” Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України
Протокол від “12” червня 2013 року №56

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти та Академія української преси висловлюють подяку організаціям, представники яких взяли участь в обговоренні програми, за висловлені зауваження та доповнення, а саме: Асоціації видавців періодичної преси, ГО «Телекритика», Інтерньюз Нетворк – Проекту У-медіа, Інтерньюз-України, Офісу Координатора ОБСЄ в Україні, Національній спілці кінематографістів України, Міжнародному фонду «Відродження», USAID, Фундації «Суспільність».

Видано за сприяння Міжнародного фонду «Відродження»

Пояснювальна записка

Загальна культура суспільства, громадські тенденції, професійна підготовка фахівців безпосередньо пов'язані з проблемами охорони та захисту суспільної моралі, вирішення яких можливе на підґрунті формування та поширення в Україні основ медіаграмотності.

Зазначене цілком узгоджується із Грюнвальдською декларацією з медіаосвіти (1982), резолюцією ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти, Віденською конференцією «Освіта для медіа та цифрового століття», Севільською конференцією «Медіаосвіта молоді», Резолюцією Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій, Комюніке Єврокомісії «Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій», а також з низкою інших документів, затверджених Євросоюзом та ООН, в яких наголошується, що медіаграмотність є базовим елементом політики у сфері споживання аудіовізуальної інформації, основою обізнаності у питаннях інтелектуальних прав людини, необхідною умовою задля залучення громадян до участі у демократичному житті, дієвим фактором міжкультурного діалогу.

На міжнародному форумі «Альянс цивілізацій» (Мадрид, січень 2008 рік) за участі політиків, діячів культури і мистецтв різних національностей і релігій з 68 країн світу було офіційно оголошено про створення першого Інтернет-порталу, цілком присвяченому медіа освіті, медіа педагогіці, медіа компетентності. Різними мовами світу на форумі були презентовані матеріали (книги, статті, навчальні програми) з проблем медіа освіти (медіа грамотності).

По етимології (від лат. media) медіа означає середовище, за допомогою якого здійснюється обмін інформацією через друковані видання, періодичну пресу, фото, звукозапис, кінематограф, телебачення, відео, комп'ютерні системи, Інтернет. Дослідження останніх років свідчать: спілкування молоді з продукцією медіа знаходиться на одному з перших місць.

Німецький філософ-екзистенціаліст Карл Ясперс стверджував, що

масмедіа є форма буття індустрії культури. Водночас підкреслював, що медіа з одного боку не повинні підсилювати і експлуатувати недовіру до них, з другого повинні боротися з нігілістичною недовірою, з недовірою задля недовіри. Ідеалістична філософська течія, якої притримувався Ясперс, заперечує об'єктивність буття, реальним вважає лише існування людини та її переживань, а, головне, протиставляє людині суспільство, твердить про беззмістовність життя, безплідність суспільної діяльності і т. ін.

Основним завданням масмедіа Ясперс вважав розкриття «міфів буття»-незбагненої, незрозумілої абсолютної межі буття і мислення.

Стаття 34 Конституції України визначає: «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошення інформації, одержаної конфіденційно або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя».

Сучасний світ, облаштований екранами різного формату і призначення, мимоволі людства перетворив його на величезну аудиторію, що підпорядкована аудіовізуальній інформації.

Дійсно, бурхливий розвиток електронних технологій, широке упровадження інтерактивних систем комунікації, навчальних програм у мультимедійних технологіях забезпечило вторгнення в суспільство недоступного раніше потоку аудіовізуальної інформації від масової теле-, кіно-, іншої відеопродукції до електронної мережі Інтернету. Це спричинило помітні трансформації у сфері культури, як позитивні, так і негативні, майже повну зміну матриць свідомості, ціннісних систем і мислення, сприйняття оточуючого світу. Зазначене повною мірою стосується також підростаючого покоління – учнів загальноосвітніх шкіл, студентів вищих навчальних

закладів, молоді. Адже, не таємниця, що людина, майже з перших хвилин свідомого життя опиняється в епіцентрі медіаполя. Саме тому суспільство повинно мати право отримувати правдиву інформацію про себе і про все те, що може вплинути на нього. Отже основне завдання курсу «Медіаосвіта (медіаграмотність)» полягає у створенні механізму формування громадської думки щодо конкретних категорій – сутності, явищ, дійсності, понять, ідей тощо. Адже, на жаль, непоодинокі випадки, коли в друкованих та аудіо- і відеозасобах інформації є маніпуляція свідомістю громадян та пропаганда, що є неприпустимим. Створення ефективного механізму критичного осмислення і корегування інформації, отриманої через засоби масової інформації, відпрацювання особистісної системи ціннісних орієнтацій та формування умінь інтерпретувати інформацію, розуміти її суть, адресну спрямованість, мету інформування, викриття прихованого значення мають усунути негативний вплив на свідомість громадян, особливо учнівської та студентської молоді.

Варто враховувати і ту обставину, що масмедіа мають відігравати також роль потужного культурного інтегратора, виконувати виховні функції, диктувати норми поведінки особи в суспільстві, ставлення її до інших людей, зберігати культурні традиції.

Формування аудіовізуальної грамотності надає додаткові можливості щодо самореалізації і соціалізації молоді, викоренення девіантної та делінквентної поведінки її через практично-орієнтовану творчість у сфері аудіовізуальних мистецтв.

Принципи сприйняття друкованої інформації, започатковані ще німецьким винахідником книгодрукування Йоганном Гутенбергом (середина 15 ст.), який надрукував так звану 42-рядкова Біблію – перше друковане видання в Європі, що визнане шедевром раннього друкування.

На жаль, сьогодні ми спостерігаємо кризу читання. Кінематограф, телебачення, відео, радіо, окремі друковані засоби масової інформації, нав'язлива реклама дедалі загострюють ситуацію інформаційного вибуху.

Саме тому на часі є започаткування медіаосвіти, яка у майбутньому повинна стати компонентом загальної освіти, невід'ємною частиною навчальних програм всіх ступенів.

Медіаосвіта педагогічних та науково-педагогічних працівників відкриває можливості інтенсивного впровадження основ аудіовізуальної грамотності в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

Таким чином, запровадження в навчальних закладах навчальної дисципліни «Медіосвіта (медіаграмотність)» потребує, в першу чергу, навчально-методичного забезпечення, розроблення навчальних програм, відповідної навчально-методичної літератури.

Фахівці спеціалізованих вищих навчальних закладів можуть удосконалювати навчальні плани і програми, проводити семінари-тренінги, вести науково-методичну роботу з медіаосвіти (медіаграмотності).

Консультативно-методична робота зазначених фахівців у регіонах щодо ознайомлення педагогів з вітчизняними медіаосвітніми моделями та аналогічними розробками фахівців інших країн сприятиме реалізації програм аудіовізуальної грамотності студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)» розроблена за рекомендаціями Національної академії педагогічних наук України, Міністерства культури і туризму України, Національної академії мистецтв України.

Навчальною програмою, обсяг якої розраховано на один національний кредит (54 години), передбачається вивчення студентами вищих педагогічних навчальних закладів теоретичного матеріалу, проведення семінарських, практичних і лабораторних занять та написання реферату.

Підсумковий контроль – залік.

Розроблена навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)» може бути реалізована у вигляді окремих модулів в робочих навчальних програмах гуманітарного та соціально-економічного циклу навчальних дисциплін.

Основні терміни та їх визначення

В навчальній програмі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

Аналіз медіатексту — вивчення та трактування (декодування) медіатексту. Розрізняють наступні види аналізів: контент-анализ, структурний, сюжетний, автобіографічний, іконографічний, семіотичний, ідентифікаційний, ідеологічний, філософський, естетичний, етичний, тощо

Аудиторія медіа — стійка сукупність людей, об'єднаних спільними інформаційними потребами

Аудіовізуальна інформація – інформація, що одночасно сприймається слухом і зором.

Аудіоінформація – інформація, що сприймається слуховими органами.

Відеоігра — непродуктивна діяльність, мотив якої полягає в самому процесі. Дії гравців координує комп'ютерна програма, яка організує ігровий простір і може виступати в ролі партнера, або встановлювати зв'язок між гравцями

Візуальна інформація - інформація, що сприймається особою органами зору.

Девіації – соціальна поведінка, яка відхиляється від тієї, що вважається нормальною чи соціально прийнятною у суспільстві або в соціальному контексті.

Інтерактивність — можливість споживачів сучасних медіа створювати власний інформаційний потік, брати участь в багатосторонньому обговоренні, налаштовувати власний канал доставки новин

Інформація — будь-які відомості, створенні людиною для передачі в часі та/чи просторі.

Кібер-простір (віртуальна реальність) — це штучно сконструйований комп'ютерними засобами простір з певними ознаками реальності, де відбувається онлайн комунікація. В кібер-просторі індивідууми взаємодіють, обмінюються ідеями, діляться інформацією, здійснюють

соціальну підтримку і набувають соціального досвіду, провадять бізнес, створюють твори мистецтва.

Комунікація — спілкування. Розрізняють автокомунікацію, міжособистісну, групову та масову комунікацію.

Критичне мислення (бачення, оцінювання) — це психологічний механізм медіаграмотності, здатність до сприймання повідомлень такими, якими вони є, й подальше оцінювання у відповідному середовищі, глибоке й детальне розуміння історичного, економічного та художнього контекстів систем, представлених у повідомленні, здатність уловлювати нюанси в поданні інформації та відмінність від форми подання інших повідомлень на цю тему, здатність зробити висновки про сильні та слабкі сторони повідомлення.

Мас-медіа — канали поширення масової комунікації. До основних м.-м. відносяться періодична преса, радіомовлення, телебачення, інтернет-медіа.

Масова комунікація — процес збору, обробки та поширення соціальної інформації через спеціальні канали на велику та розташовану в різних місцях аудиторію.

Медіаграмотність — полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві.

Медіадидактика — частина педагогіки, що займається питаннями застосування медіа в навчальному процесі, розробкою інформаційно-освітніх технологій, особливостями дистанційного навчання, розробкою й апробацією нових дидактичних мультимедіа (електронних навчальних посібників, програм, підручників тощо).

Медіазалежність — розлад вольової поведінки, що проявляється в зловживанні медіа (надмірний час споживання медіапродукції, зниження саморегуляції, звуження інтересів тільки до сфери медіа з погіршенням у

інших сферах життя тощо).

Медіакомпетенція — відповідальна реалізація соціального спілкування в суспільній практиці, тобто здатність розуміти, аналізувати і оцінювати зміст медіа, вміння використовувати медіа під час навчання і дозвілля, бути співтворцем особистого змістув мас-медіа, володіти навичками самопрезентації та спілкування з іншими користувачами медіа і, якщо потрібно, вміти критично оцінювати власну медіаактивність.

Медіакультура – сукупність духовних цінностей, створених інформаційно-комунікаційними засобами, що функціонують у суспільстві, щодо елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передачі інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому.

Медіакультура особи – здатність особи ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі.

Медіанасильство — характеристики певних жанрів, окремих сцен і характеру взаємодії в комунікаційному процесі. Виокремлюють декілька видів медіанасильства: контактне фізичне насильство (зображення ударів, ляпасів, штурханів тощо), озброєне насильство (із застосуванням вогнепальної, тупої або різальної зброї), насильство проти злочинців, фізичні тортури, воєнне насильство. До медіанасильства відносять також зображення погроз фізичного насильства та психологічне насильство — коли люди піддаються публічному приниженню.

Медіаосвіта — навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа; специфічна, автономна галузь знань у педагогічній теорії та практиці.

Медіапедагогіка – спеціальна галузь педагогіки, тобто наука про медіаосвіту і медіаграмотність. яка розкриває закономірності розвитку особистості в процесі медіаосвіти.

Медіасоціалізація — явище інформаційного суспільства, що полягає в

зміні традиційних способів уведення/входження дитини в світ дорослих, коли основні орієнтири щодо взаємодії із соціумом і формування власної ідентичності дитина отримує не із сімейної взаємодії, а під впливом медіа.

Нові медіа — термін, який в кінці ХХ ст. стали застосовувати до інтерактивних електронних видань і нових форм комунікації виробників контенту з споживачами для позначення відмінностей від традиційних медіа (наприклад, газет), цим терміном позначають процес розвитку цифрових, мережевих технологій і комунікацій.

Парасоціальність — явище уявленої безпосередньої взаємодії, що виникає між медіаперсонажем і його аудиторією; парасоціальні стосунки складаються із героями медійних творів, ведучими телепередач, знаменитостями тощо в результаті повторюваних контактів глядача із медіапродукцією.

Соціальна інформація – відомості про процеси функціонування особи і суспільства, а також все те, що може вплинути на ці процеси.

Суспільна мораль – система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

Web 2.0 — друга й сучасна відома нам версія інтернету, яка відрізняється від «Павутини 1.0» передусім інтерактивністю, її асоціюють зі свободою обміну інформацією, інтепераційністю та співпрацею.

Компетенції фахівця з питань медіаосвіти (медіаграмотності)

У професійній діяльності особа, яка опанувала теоретичний матеріал програми і набула відповідних компетентностей повинна уміти:

- виявляти маніпулятивний контент медіа;
- використовувати міжнародні, законодавчі, нормативно - правові документи адаптації студентів вищих педагогічних навчальних закладів до сучасних соціально-економічних умов в суспільстві;
- здійснювати аргументований критичний огляд аудіовізуальної та друкованої інформації, готувати рецензії;
- оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- здійснювати перевірку та класифікацію джерел інформації;
- аналізувати явища і процеси в соціально-економічному житті суспільства в минулому та сучасному вимірах;
- давати оцінку культурно-історичному розвитку суспільства, його культурному і духовному надбанню;
- в професійній діяльності використовувати комп'ютерні програми навчання, програму Intel@ «Навчання для майбутнього», навчальні ресурси глобальної мережі Інтернет;
- використовувати спеціальні комп'ютерні програми, системи віртуальної реальності;
- поєднувати традиційні методи навчання з мультимедійними засобами подачі інформації, засобами масової інформації;
- використовувати в навчально-виховному процесі приклади негативних соціальних тенденцій, що створюють засоби масової інформації (пониження рівня моральних і духовних потреб молоді, створення негативних ідеалів і кумирів, героїв тощо);
- запроваджувати в навчально-виховному процесі інноваційні

технології навчання, створювати єдиний інформаційний простір (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо);

- використовувати аудіовізуальну інформацію для сприйняття світу та взаємодії з соціумом;

- характеризувати соціальну інформацію за такими ознаками, як доступність, кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність та ін.;

- залучати старше покоління, громадські організації, батьків учнівської молоді до формування морально-етичних орієнтирів, навчання її правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, формування власної думки;

- розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування;

- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації;

- розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати й оцінювати тексти медіаповідомлення;

- розшифровувати та використовувати заковану в медіаповідомленнях інформацію;

- розрізняти та застосовувати методи організації професійної діяльності вчителя та викладача вищого педагогічного навчального закладу з використанням технології мультимедіа;

- збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності вчителя та викладача вищого педагогічного навчального закладу;

- самостійно створювати медіапроекти в галузі професійної діяльності вчителя та викладача вищого педагогічного навчального закладу.

Компетентності, що набуті особою після опанування теоретичного матеріалу курсу

Після опанування теоретичного матеріалу курсу з питань медіаосвіти (медіаграмотності) особи, які навчаються, повинні знати:

- законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації студентів вищих педагогічних навчальних закладів до сучасних соціально-економічних умов суспільства;
- державну політику щодо молодіжних громадських організацій стосовно питань соціальної адаптації; становлення та розвитку молоді, сприяння зайнятості молоді в соціально-економічному секторі;
- роль медіа в формуванні полікультурної картини світу;
- педагогічні аспекти медіаграмотності;
- функції і класифікацію засобів масової інформації по способу передачі інформації і по каналам сприйняття;
- негативні тенденції, що створюють засоби масової інформації (дезорієнтація особистості, крайній негативізм, надлишковий оптимізм тощо);
- соціальні аспекти девіації як форми соціальної дезадаптації;
- методологічні аспекти медіапедагогіки і основ медіаграмотності;
- особливості використання медіаінформації студентами вищих педагогічних навчальних закладів, мультимедійність та психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу;
- принципи, засоби, методи збору, систематизації, узагальнення і використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- роль комп'ютера в активізації пізнавальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів;
- спеціалізовані комп'ютерні програми та системи віртуальної реальності;
- позитивні та негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання;

- організаційно-методичні та психолого-педагогічні аспекти формування основ аудіовізуальної грамотності студентів вищих педагогічних навчальних закладів;
- принципи маніпулювання свідомістю споживачів аудіовізуальної інформації;
- спецмедіапроекти, елементи навчання в засобах масової інформації, їх шкідливі наслідки та прояви в суспільстві;
- роль медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів;
- види комп'ютерних програм навчання, програму Intel@ «Навчання для майбутнього»;
- принципи формування адаптаційного середовища для студентської молоді, її світоглядних позицій;
- навчальні ресурси глобальної мережі Інтернет;
- сутність політичних, правових, трудових, патріотичних, моральних, релігійних, естетичних, філософських поглядів сучасної молоді;
- сутність медіакомпетенцій педагогічних і науково-педагогічних працівників; сучасну парадигму освіти і роль вчителя в інноваційному інформаційному просторі;
- дидактичний і виховний потенціал медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо);
- засоби створення середовища для культурного і духовного зростання студентської молоді, для її соціальної адаптації;
- сутність соціальної інформації і її вплив на формування адаптаційного середовища молоді;
- соціальні аспекти девіації як форми соціальної дезадаптації студентської молоді;
- правила культури спілкування в інформаційному суспільстві та методи захисту від можливих негативних впливів у процесі масової комунікації.

Цілі і задачі вивчення дисципліни

Головним завданням медіаосвіти (медіаграмотності) педагогічних, науково-педагогічних працівників є підготовка студентської молоді до життя в сучасних інформаційних умовах на основі медіаграмотності, розвиток навичок з розуміння та усвідомлення наслідків впливу різних видів медіа на психіку особистості та суспільства в цілому.

Підготувати підростаюче покоління до свідомого існування у медіасередовищі та органічної інтеграції в медіакультуру через формування критичного відношення до медіапродуктів, перетворення студентської молоді як споживачів медіапродуктів у свідомих і творчих користувачів мас-медіа, вироблення імунітету до маніпулятивної дії мас-медіа. Також створення умов інформаційної безпеки для свідомих громадян суспільства неможливо без опанування сучасним поколінням, молоддю основ медіаграмотності.

Вирішення саме цих завдань і буде запорукою свідомого спілкування особи з мас-медіа, дасть можливість критично оцінювати як інформацію, так і норму поведінки особи в суспільстві.

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх педагогічних і науково-педагогічних працівників певних знань і умінь з основ медіаосвіти медіапедагогіки та аудіовізуальної грамотності щодо вирішення сучасних медіапедагогічних проблем, розуміння ролі та значення медійного світу в професійному та особистісному ставленні людини.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вироблення навичок розпізнавання маніпулятивної медіа інформації;
- здатність аналізувати і критично сприймати медіатексти;
- формування практичних навичок використання загальноосвітніх медіа продуктів в професійній діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників, формування у студентської молоді полікультурної карти світу;
- визначення сутності медіакомпетентності;

- розкриття дидактичних, психолого-педагогічних і методичних аспектів застосування медіа в навчанні і вихованні;
- вивчення впливу різних медіазасобів на навчання і виховання молоді, можливих наслідків їх негативного впливу.

Вирішення таких проблем сприятиме розвитку особистості та соціальній адаптації студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Аудіовізуальні інформаційні технології у сучасному суспільстві поряд з навчальними функціями формують свідомість, керують групами людей.

Особливого значення медіаосвіта та медіаграмотність набувають в контексті підготовки студентської молоді до взаємодії зі складним інформаційним світом, вільного входження юнацтва та молоді в полікультурний простір, що є складовими професійної підготовки вчителя. Адже саме вчитель є представником сучасної культури в соціумі школярів та студентів. Від рівня його інформаційно-комунікативних знань та вмінь залежить рівень правильного сприйняття інформації учнівською та студентською молоддю.

Тому медіаосвіта (медіаграмотність) поряд з педагогікою має дати додаткову освіту студентській молоді, яка буде підґрунтям для стійкої психіки і свідомості до несприятливого зовнішнього впливу.

Отже медіаосвіта і основи медіаграмотності сприятимуть створенню культурного і духовного адаптаційного середовища.

Навчальною дисципліною «Медіаосвіта (медіаграмотність)» передбачено вивчення вищезазначених проблем у закладах післядипломної педагогічної освіти і вищих педагогічних навчальних закладах.

Розробка і практична реалізація в навчальному процесі загальноосвітніх шкіл і вищих педагогічних навчальних закладів програм з медіаосвіти і основ аудіовізуальної грамотності стане важливою основою для соціальної адаптації учнівської і студентської молоді до сучасного соціуму.

Навчальний план
дисципліни “Медіаосвіта (медіаграмотність)”
очна форма навчання – 54 год. 1,5 кредита ECTS
(Орієнтовний)*

№/ № п/п	Стислий зміст (розділи, теми програми)	Обсяг годин				
		Лекції	Семінарські	Всього аудиторних	Самостійна робота	Всього
1	2	3	4	5	6	7
	<p>Тема 1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна освітньо-професійної програми підготовки педагогічних і науково- педагогічних працівників.</p> <p>Зміст і основні завдання медіаосвіти, її зв'язок із соціальною педагогікою, психологією, філософією, культурологією, іншими гуманітарними навчальними дисциплінами. Методологічні та світоглядні установки стосовно інформатизації освіти.</p> <p>Тлумачення термінів «медіаосвіта», «медіапедагогіка», «медіа грамотність».</p> <p>Місце медіаосвіти в процесі професійної підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників. Класифікація та функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями: місце використання (індивідуальні, групові, масові, робочі та ін.), зміст інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчаючі, естетичні, економічні, екологічні), функції та цілі використання (отримання інформації, освіти, спілкування, соціальне управління тощо), розвиток впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самонавчання, соціалізація та ін.).</p>	1		1	1	2
	<p>Тема 2. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації молоді до соціально-економічних умов суспільства</p> <p>Декларація прав людини щодо свободи переконань та свободи шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів.</p> <p>Конвенція про права дитини щодо забезпечення через засоби масової інформації вільного доступу до інформації і матеріалів, що сприяють соціальному, духовному, і моральному благополуччю, здоровому фізичному і психічному розвитку.</p> <p>Конституція України як гарант права, свободи та обов'язків людини.</p> <p>Законодавство України:</p> <p>- про вищу освіту щодо прав осіб, які навчаються у</p>	1		1	1	2

<p>вищому навчальному закладі;</p> <ul style="list-style-type: none"> - про захист суспільної моралі; - про молодіжні та дитячі громадські організації щодо надання їм інформації про державну політику з питань соціальної адаптації, становлення та розвитку молоді, сприяння зайнятості молоді в соціально-економічному секторі. <p>Матеріали Міжнародної палати при ЮНЕСКО «Діти і насильство на екрані» (матеріали міжнародних науково-педагогічних конференцій, інтернетсайти, книги і журнали, що присвячені негативному впливу медіа на юнацьку аудиторію).</p>					
<p>Тема 3. Роль медіа у формуванні сучасної картини світу.</p> <p>Медіа як засоби масової інформації і комунікації. Вплив медіа на різні вікові категорії осіб, які навчаються. Рівні критичного мислення. Пошук, обробка і презентація інформаційного матеріалу. Педагогічні аспекти медіаграмотності.</p> <p>Види і функції засобів масової інформації: друковані і електронні. Класифікація засобів масової інформації по способу передачі інформації і по каналам сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні). Сучасна система медіа (медіаланшафт) України.</p> <p>Соціально-педагогічні критерії медіа по місцю використання, змісту інформації, цілям використання, наслідкам впливу на аудиторію слухачів чи особистість.</p> <p>Латентні функції медіа, прихований вплив на суспільну свідомість та свідомість особистості.</p>	1	1	2	1	3
<p>Тема 4. Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення</p> <p>Розвиток мислення як основний аспект на сучасному етапі розвитку освітнього сектора.</p> <p>Формування критичного мислення студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Знання як матеріал або результат мисленевої діяльності. Аналітико-синтетична діяльність тих, хто навчається, як основа для формування мислення, визначальне завдання в діяльності студентів, педагогічних та науково-педагогічних працівників.</p> <p>Тренування творчих, критичних, дослідницьких навичок (умінь, здібностей), напрацювання рефлексорного відношення до свого “Я”, моральної та соціальної відповідальності.</p> <p>Впровадження в українську педагогіку технології критичного мислення.</p> <p>Теорія медіаосвіти як засіб формування “критичного мислення” (Critical Thinking Approach, Critical Democratic Approach) і його теоретична база (синтез “захисної”, “семіотичної” і “ідеологічної” теорій).</p> <p>Критичне мислення як здатність аналізувати медіаінформацію з врахуванням стандартів логіки, психолого-етичного та естетичного підходів.</p>	1	1	2	2	4

<p>Завдання медіаосвіти: формування форм і методів захисту учнів та студентів від маніпулятивного впливу медіа, випрацювання технологій по орієнтації в інформаційних потоках сучасного глобалізованого суспільства.</p> <p>Основні риси критичного мислення за В. Болотовим і Дж.Спіро щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосування знань для прийняття рішень; - використання різноманітних смислів і підходів; - виявлення і перевірка передумов; - надання розумних і обґрунтованих аргументів; - доведення чи недоведення аргументів; - дослідження. <p>Умови розвитку критичності мислення: створення середовища спілкування, проведення дискусій, диспутів, “мозкових” атак та ін.</p> <p>Аналіз впливу медіатекстів на студентів, розвиток “критичного мислення” аудиторії по відношенню до медіаформації.</p> <p>Л. Мастерман - прихильник теорії медіаосвіти як розвитку критичного мислення.</p> <p>Технологія розвитку критичного мислення в процесі медіаосвіти.</p>	2	2	4	2	6
<p>Тема 5. Негативні соціальні тенденції, що створюють засоби масової інформації</p> <p>Пониження рівня моральних і духовних потреб молоді, створення кумирів, негативних ідеалів, героїв та інше.</p> <p>Дезорієнтація особистості, крайній негативізм як підґрунтя різних фобій. Надлишковий оптимізм та прикрашання подій як підґрунтя дизфункцій очікувань і розпачу.</p> <p>Патологічна залежність від медіажанрів: кримінальна хроніка, спецпроекти, що пропагують культ насилля, незаконного збагачення, «красивого» життя тощо. Небезпека формування пара соціальних відносин з медіа персонажами. PR-акції в засобах масової інформації. Гіперболізовані ознаки медіаповідомлень.</p> <p>Сучасне мистецтво, субкультура і контркультура молоді з позитивним ракурсом наркотиків, алкоголю, тютюнокуріння, міжетнічні та міжнаціональні стереотипи.</p>	1	1	2	1	3
<p>Тема 6. Аудіовізуальна грамотність</p> <p>Аудіовізуальна природа кіномистецтва. Специфіка кіно: синтетичність кіно образу. Природа кінозображення. Поняття екранного простору і часу. Ефект присутності.</p> <p>Кіно і телебачення – нова аудіовізуальна мова. Особливості кінематографу і художнього телебачення як синтезу мистецтв, виробництва і соціальної комунікації.</p> <p>Особливості сприйняття аудіовізуального образу: реальність, що фільмується, реальність, що зображена в фільмі, реальність, що відтворена глядачем.</p> <p>Поняття «аудіовізуальної грамотності» як здатності</p>					

<p>критично сприймати аудіо-відеоматеріали.</p> <p>Отримання навичок з цифрової аудіовізуальної грамотності через виробництво різножанрових аудіовізуальних творів (документальні фільми, кліпи, сторі тощо). Від великого кіноекрану до маленьких підручних екранів (мобільне відео, мультимедіа). Освоєння мови рухомих зображень та використання їх прийомів, як пізнання сучасного світу.</p>	2	1	3	1	4
<p>Тема 7. Медіапедагогіка і основи медіаграмотності як психолого-педагогічні складові підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників</p> <p>Специфіка сучасних засобів масової інформації, приклади їх використання в освітній галузі, особливості використання медіаінформації учнями загальноосвітніх шкіл та студентами вищих навчальних закладів.</p> <p>Психолого-педагогічні аспекти застосування засобів масової інформації в освітній галузі. Посидання традиційних методів навчання з засобами масової інформації і комунікації. Роль педагога в реалізації систем навчання. Види комп'ютерних програм навчання. Програма Intel@ «Навчання для майбутнього».</p> <p>Проблема захисту учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів від маніпулювання з боку засобів масової інформації.</p> <p>Мультимедійність як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Індивідуалізація навчання. Роль комп'ютера в творчому мисленні, активізації пізнавальної діяльності учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів. Навчальні ресурси глобальної мережі «Internet». Психічні явища від локальних (використання комп'ютерного сленгу) до глобальних, пов'язаних з впливом на особистість (Інтернетзалежність, синдром хакера та інші).</p> <p>Аутизація особистості. Спеціалізовані комп'ютерні програми, системи віртуальної реальності їх вплив на особистість. Професійно орієнтовані імітаційні програми. Комп'ютерна анімація та імітація. Позитивні і негативні наслідки застосування медіа технологій навчання.</p> <p>Поняття «медіаосвіта» (media education) і «медіапедагогіка», «медіакультура», «медіаграмотність», «аудіовізуальна грамотність».</p> <p>Сучасні засоби масової інформації як психолого-педагогічні складові підготовки вчителя. Використання засобів масової інформації і комунікації як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань.</p> <p>Взаємозв'язок і відмінні особливості засобів масової інформації як психолого педагогічної складової і допоміжних засобів.</p>	1	1	2	2	4
<p>Тема 8. Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності вищих педагогічних навчальних закладів</p>					

<p>Організаційно-методичні аспекти формування основ медіаграмотності учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів (інтегрована складова, факультатив, окрема навчальна дисципліна).</p> <p>Сприйняття і переробка інформації, розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю. Прихований зміст медіаповідомлень. «Темники» та інформація на замовлення. «Купюри», фото/кіно/телемонтаж та інформаційні матеріали вирвані із контексту. Недостовірна інформація та засоби її розповсюдження. Комерційна медіа інформація і деформація дійсності. Корупційні схеми у засобах масової інформації і їх вплив на свідомість учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Телевізійні ток-шоу і аудіо-програми («Свобода», «Свобода слова», «Я так думаю», авторські радіопрограми) їх ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, їх політична спрямованість.</p> <p>Спецмедіапроекти на кшталт Кашперовського, Алана Чумака, Аделаджи, «федеральний суддя» та інші. Елементи навіювання та їх наслідки і прояви в суспільстві (злочинність, наркоманія, розпуста та інші негативи).</p>					
<p>Тема 9. Маніпулятивні можливості медіа</p> <p>Об'єктивні і суб'єктивні причини викривлення інформаційного простору. Маніпулятивні засоби в телевізійних новинах. Маніпулятивний потенціал телевізійних політичних ток-шоу. Маніпулятивний потенціал Інтернету. Риторичний інструментарій маніпуляції. Маніпулятивний інструментарій виборчих технологій. Нові професії по роботі з інформаційним простором, які задіяні в сфері маніпуляцій.</p>	1	2	3	1	4
<p>Тема 10. Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів</p> <p>Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності загальноосвітніх і вищих навчальних закладів. Вплив аудіовізуальної інформації на навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Використання аудіовізуальної інформації педагогічними і науково-педагогічними працівниками в практичній діяльності. Соціальна інформація та її основні характеристики: кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність.</p> <p>Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської і студентської молоді. Орієнтація на інформацію як ланка соціальної адаптації. Формування світоглядних позицій учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів засобами масової інформації. Політичні, правові, трудові, патріотичні, моральні, релігійні, естетичні, філософські погляди як головні чинники навчально-виховного процесу та їх висвітлення аудіовізуальними інформаційними засобами. Якість і об'єктивність інформації.</p>	2		2	2	4

<p>Висвітлення політичних подій, соціально-економічних чинників і міжнародних відносин, інших державних подій. Фактори, що впливають на рівень їх сприйняття.</p> <p>Оманлива аудіовізуальна інформація. Засоби масової інформації і цензура. Офіційна і прихована цензура. Подача інформації на правах реклами (прихованої реклами). Її оцінка та сприйняття учнівською та студентською молоддю.</p> <p>Роздержавлення засобів масової інформації. Громадське радіо і телебачення. Їх функції у формуванні світоглядних позицій та адаптаційного середовища для учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів.</p> <p>Роль батьків у формування морально-етичних орієнтирів, навчанні молоді правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, відрізнити справжнє від фальшивого, формувати власну думку. Приклади маніпуляцій в засобах масової інформації, їх соціальна безпека. Ін'єкційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.</p>	2	1	3		3
<p>Тема 11. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа</p> <p>Утвердження в сучасних демократичних суспільствах принципів законності, прозорості, доступності, врахування культурної, ідеологічної та політичної багатоманітності в суспільстві, врахування в інформаційно-комунікаційній діяльності загально визнаних міжнародних норм та стандартів.</p> <p>Використання медіа наукових досягнень в галузях психології, соціології, соціальної педагогіки, лінгвістики, нейролінгвістичного програмування, різних видів гіпнозу та технологій, підпорядкованого впливу на реципієнта.</p> <p>Впровадження у роботу мас-медіа технологій підсвідомого впливу на студентську та учнівську молодь, порушення високих стандартів щодо захисту суспільної моралі, законодавчих норм про засоби масової інформації. під час сну, галюцинації).</p>	2	1	3	1	4
<p>Тема 12. Найбільш поширені технології підсвідомого впливу засобів масової інформації.</p> <p>Метод Сократа. Нейролінгвістичне програмування. Якірна тактика. Сутність.</p> <p>Закон конгруентності.</p> <p>Метод фрагментації або “Білий шум”.</p> <p>Метод опитування громадської думки або створення рейтингів.</p> <p>Метод контекстної, або опосередкованої комунікації, або метод “Рейтинг-технологій”.</p> <p>Метод відволікання або “Копчений оселедець” (red herring).</p> <p>Метод об'єктивного підходу (підбір фактів і вмілий їх коментар).</p> <p>Метод історичних аналогій (використання інтелектуального потенціалу аудиторії).</p> <p>Метод “навішування” ярликів і епітетів.</p>					

<p>Метод семантичного маніпулювання. Активне використання в ЗМІ слухів. Надання в ЗМІ повідомлення “новини пошепки”. Використання в ЗМІ суперечливих фактів (сигналів). Проведення зондування суспільної думки шляхом надання в засобах масової інформації ніби-то засекреченої інформації з “анонімних” джерел. Приховані мотиви в медіатекстах: (мотиви: надійності та якості, комфорту і розваг, імітації та наслідування, закон авторитету, психологія натовпу, авторитету тощо).</p>	2	1	3	1	3
<p>Тема 13. Особистісні цінності як підґрунтя орієнтованого виховання молоді засобами масової інформації Особистість як абсолютна цінність. Функції особистості в соціумі і життєдіяльності людини. Суперечності між вихованням «для всіх» і вихованням «для кожного». Особистісно орієнтоване виховання і формування особистості «з заданими властивостями» засобами масової інформації. Зовнішній вплив і внутрішні імпульси поведінки. Критичність щодо запропонованих цінностей. Рефлекси образу «Я». Вироблення індивідуального світогляду. Відповідальність за вибраний варіант поведінки. Проява власної позиції, думки, самовизначення, власного висновку, претензій, стилю і образу життя на підґрунті отриманої інформації. Формування моральних принципів. Проблеми інтимного світу особистості. Джерела формування інтимної сфери особистості. Зміст духовно-інтимної сфери. Найпростіші та найвищі почуття в інтимній сфері. Близькі стосунки чоловіка і жінки як механізм розвитку духовної сфери особистості. Еротика і порнографія. Характерні спільності та відмінності. Сприйняття студентською молоддю натуралістичного, непристойного зображення статевого життя в творах живопису, літературі, фото, кіно, телепрограмах, аудіо- та відео матеріалах, друкованих матеріалах відповідного контенту, Інтернет тощо.</p>	1	1	2		2
<p>Тема 14. Медіакомпетеність та медіакомпетенція педагогічних і науково-педагогічних працівників Поняття медіакомпетенції та її основні показники. Вчитель як основний фігурант інформатизації в освіті. Сучасна парадигма освіти: запровадження інноваційних технологій, створення єдиного інформаційного простору, визначення нових функцій педагога та його ролі у навчально-виховному процесі. Дидактичний і виховний потенціал медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація навчання тощо). Сприйняття світу та взаємодія з соціумом за допомогою аудіовізуальних засобів, телерадіожурналістики. Медіапедагогіка і медіакомпетенція як засоби створення середовища для культурного і духовного зростання учнівської і студентської молоді, для її соціальної адаптації. Етичні, культурологічні, духовні, моральні складові аудіовізуальної</p>					

інформації. Відносини між медіа і особистістю, медіа і культурою, медіа і освітою.					
<p>Перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань використання медіа в навчально-виховному процесі.</p> <p>Медіасамоосвіта як складова самоосвіти в системі освіти впродовж життя.</p>	1		1	1	2
<p>Тема 15. Стандарти в медіа</p>					
<p>Достовірність (як відповідність дійсності). Баланс думок (в тому числі і через право заключного коментаря, баланс синхронів, контекст висловлювань). Виокремлення фактів від коментарів, своєчасність (як поєднання оперативності з актуальністю). Повнота (як представлення всієї вагомої інформації з теми, так і присутність бек-граунду). Точність (ознаки перевірки інформації та діючих осіб). Права субкультур. Обов'язковість посилань на джерело (і тому числі первинність та вторинність джерел). Не застосування мови ворожості, толерантність. Дотримання права людини на приватне життя.</p>	1	1	2	1	3
<p>Тема 16. Нові медіа і сучасні процеси в комунікації</p>					
<p>Визначення «нових медіа» і пов'язаних з ними термінів. Розвиток Інтернету, технологічний прогрес і людська природа. Особливості сприйняття інформації в Інтернеті.</p>					
<p>Нові медіа – нові технологічні можливості у створенні та поширенні інформації. Інструменти нових медіа – від YouTube і Google до Facebook та Twitter. Групова робота та залучення користувачів до створення інформаційного продукту. Перевірка інформації в Інтернеті.</p>					
<p>Поняття «мультимедійності» в процесі створення сучасного і конкурентного інформаційного продукту. Різноманіття подачі інформації на одному носії.</p>					
<p>Засади застосування принципу «багатосторонньої комунікації» в нових медіа на протигагу принципу «односторонньої комунікації» в традиційних медіа.</p>					
<p>Разом</p>	22	14	36	18	54

* Запропонований варіант навчальної програми «Медіа освіта (медіа грамотність)» не є канонічним і процес реалізації її в освітній діяльності вищих педагогічних навчальних закладів в повному обсязі не є обов'язковим. Окремі теми програми можуть вивчатися за вибором навчального закладу або за вибором студента, а також підготовкою рефератів.

В навчально-тематичні плани освітньої діяльності курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної

освіти може бути включена додаткова тематика як за рахунок скорочення обсягу годин на вивчення певних тем так і за рахунок повного їх вилучення, враховуючи пропозиції та побажання осіб, яким заклад надає освітні послуги.

При використанні навчальної програм в освітній діяльності вищих педагогічних навчальних закладів до її змісту додатково можуть бути включені теми і розділи, вивчення яких є актуальними для даного регіону, області, міста, сільської місцевості або окремого вищого педагогічного навчального закладу.

По окремим темам програми може бути заплановане проведення семінарських (напр. обговорення та аналіз інформаційних повідомлень щодо подій в галузях економіки, політики, культури, мистецтва, тощо, в суспільстві взагалі), практичних (напр. створення певного інформаційного продукту заданої тематики та інше) і лабораторних (напр. використання комп'ютерної техніки і комп'ютерних технологій при виготовленні, тиражуванні та розповсюдженні аудіо- та відеоінформації за умови наявності необхідної матеріальної бази) занять, обсяг годин на які визначає вищий педагогічний навчальний заклад з урахуванням побажань студентів, педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Саме тому обсяг годин на проведення семінарських, практичних, лабораторних занять як і лекційних та самостійної роботи по окремим темам в навчальному плані визначено орієнтовно.

Зміст навчальної програми

Тема 1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна освітньо-професійної програми підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників

Зміст і основні завдання медіаосвіти, її зв'язок із соціальною педагогікою, психологією, філософією, культурологією, іншими гуманітарними навчальними дисциплінами. Методологічні та світоглядні установки стосовно інформатизації освіти.

Тлумачення термінів «медіаосвіта», «медіапедагогіка», «медіа грамотність».

Місце медіаосвіти в процесі професійної підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників. Класифікація та функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями: місце використання (індивідуальні, групові, масові, робочі та ін.), зміст інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчаючі, естетичні, економічні, екологічні), функції та цілі використання (отримання інформації, освіти, спілкування, соціальне управління тощо), розвиток впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самонавчання, соціалізація та ін.).

Запитання для самоконтролю

1. Які основні завдання і зміст медіаграмотності, її зв'язок із соціальною педагогікою, іншими гуманітарними навчальними дисциплінами?
2. Місце медіаграмотності в професійній підготовці педагогічних і науково-педагогічних працівників?
3. Як класифікуються функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями?
4. Розкрийте сутність категорій “медіаосвіта”, “медіаграмотність”, “медіапедагогіка” та інших?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ громадян до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / В. Робак / Другий український педагогічний конгрес : збірник матеріалів конгресу. – Львів : ТОВ «Камула», 2006. – с. 275 – 286.
6. Федоров А. В. Медиаобразование : вчера и сегодня. М. : Изд-во ВПП ЮНЕСКО “Информация для всех”, 2009. – с.234.
7. Пахотіна П. І. Інформаційна підготовка студентів непрофільних спеціальностей в університетах : Навч.-метод. посібник / За ред. Г. О. Козлакової – [2-е вид.]. – Умань : СПД Сочінський, 2008. – с.178.
8. Чемерис І. М. Медіаосвіта за кордоном : теорія медіаосвіти та коротка історія розвитку // М. Чемерис. Вища освіта України, 2006, №3 – с.104 –108.

Тема 2. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації молоді до соціально-економічних умов суспільства

Декларація прав людини щодо свободи переконань та свободи шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів.

Конвенція про права дитини щодо забезпечення через засоби масової інформації вільного доступу до інформації і матеріалів, що сприяють

соціальному, духовному, і моральному благополуччю, здоровому фізичному і психічному розвитку.

Конституція України як гарант права, свободи та обов'язків людини.

Законодавство України:

- про вищу освіту щодо прав осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі;
- про захист суспільної моралі;
- про молодіжні та дитячі громадські організації щодо надання їм інформації про державну політику з питань соціальної адаптації, становлення та розвитку молоді, сприянню зайнятості молоді в соціально-економічному секторі.

Матеріали Міжнародної палати при ЮНЕСКО «Діти і насильство на екрані» (матеріали міжнародних науково-педагогічних конференцій, інтернетсайти, книги і журнали, що присвячені негативному впливу медіа на юнацьку аудиторію).

Запитання для самоконтролю

1. Які міжнародні нормативно-правові акти гарантують права людини щодо свободи переконань та свободи одержувати і поширювати інформацію незалежно від державних кордонів?
2. Які законодавчі та нормативно-правові акти України, що забезпечують вільний доступ до інформації щодо соціального, духовного, морального, культурного розвитку особи?
3. Привести приклади матеріалів міжнародних науково-педагогічних конференцій, друкованих джерел, де йдеться про вплив медіа на юнацьку аудиторію.

Рекомендована література

1. Конституція України: офіційне видання. – К., 2003. – 82 с.
2. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради

України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).

3. Закон України “Про доступ громадян до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.

4. Закон України «Про захист суспільної моралі». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.

5. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.

6. Іванов В.Ф. Законодавство про засоби масової інформації : Український та зарубіжний досвід. – К.,1999.

7. Українське законодавство : засоби масової інформації. – К., 2002.

8. Іванов В.Ф. Державна підтримка преси в Україні та за кордоном // Актуальні питання масової комунікації. – Вип.2. – 2001.

Тема 3. Роль медіа у формуванні сучасної картини світу

Медіа як засоби масової інформації і комунікації. Вплив медіа на різні вікові категорії осіб, які навчаються. Рівні критичного мислення. Пошук, обробка і презентація інформаційного матеріалу. Педагогічні аспекти медіаграмотності.

Види і функції засобів масової інформації: друковані і електронні. Класифікація засобів масової інформації за способом передачі інформації і по каналах сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні). Сучасна система медіа (медіаланшафт) України.

Соціально-педагогічні критерії класифікації медіа за місцем використання, змісту інформації, цілям користування, наслідкам впливу на аудиторію слухачів чи особистість.

Латентні функції медіа, прихований вплив на суспільну свідомість та свідомість особистості.

Запитання для самоконтролю

1. Як класифікуються засоби масової інформації за способом передачі інформації?
2. Як класифікуються засоби масової інформації за каналами сприйняття?
3. Які соціально-педагогічні критерії використання медіа?
4. Що таке латентні функції медіа і як вони впливають на суспільну свідомість та свідомість особистості?

Рекомендована література

1. Закон України «Про інформацію». Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 “2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938 – VI.
2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенко; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Плахотіна П. І. Інформаційна підготовка студентів непрофільних спеціальностей в університетах : навч.-метод. посібник / За ред. Г.О. Козлакової – [2-е вид.]. – Умань : СПД Сочинський, 2008. – с.178.
6. Москаленко А. З. Основні функції і принципи преси. – К., 1998.
7. Іванов В. Ф. Журналіст і суспільство // Етика в редакційному повсякденні. – К. : Академія Української Преси, Видавництво “К.І.С.”, Фонд Фрідріха Науманна «За свободу», 2010. – С. 11 – 25.
8. Задорожна І. Т., Кузнецова Т. В. Медіаосвіта // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / Гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 481с.

9. Український медіаландшафт. К. : Фонд Конрада Аденауера та Академія української преси, Видавництво «Геопрінт» – 2011. – 40 с.

Тема 4. Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення

Розвиток мислення як основний аспект на сучасному етапі розвитку освітнього сектора.

Формування критичного мислення студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Знання як матеріал або результат мисленевої діяльності. Аналітико-синтетична діяльність тих, хто навчається, як основа для формування мислення, визначальне завдання в діяльності студентів, педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Тренування творчих, критичних, дослідницьких навичок (умінь, здібностей), напрацювання рефлексорного відношення до свого “Я”, моральної та соціальної відповідальності.

Впровадження в українську педагогіку технології критичного мислення.

Теорія медіаосвіти як засіб формування “критичного мислення” (Critical Thinking Approach, Critical Democratic Approach) і його теоретична база (синтез “захисної”, “семіотичної і “ідеологічної” теорій).

Критичне мислення як здатність аналізувати медіаінформацію з врахуванням стандартів логіки, психолого-етичного та естетичного підходів.

Завдання медіаосвіти: формування форм і методів захисту учнів та студентів від маніпулятивного впливу медіа, випрацювання технологій по орієнтації в інформаційних потоках сучасного глобалізованого суспільства.

Основні риси критичного мислення за В. Болотовим і Дж.Спіро щодо:

- застосування знань для прийняття рішень;
- використання різноманітних смислів і підходів;

- виявлення і перевірка передумов;
- надання розумних і обґрунтованих аргументів;
- доведення чи недоведення аргументів;
- дослідження.

Умови розвитку критичності мислення: створення середовища спілкування, проведення дискусій, диспутів, “мозкових” атак та ін.

Аналіз впливу медіатекстів на студентів, розвиток “критичного мислення” аудиторії по відношенню до медіаформації.

Л. Мастерман - прихильник теорії медіаосвіти як розвитку критичного мислення.

Технологія розвитку критичного мислення в процесі медіаосвіти.

Запитання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність критичного мислення педагогічних і науково-педагогічних працівників?
2. Які основні риси критичного мислення Вам відомі?
3. Як впроваджується в українську педагогіку технології критичного мислення?
4. Які теорії формування критичного мислення Вам відомі?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенко; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.

5. Болотов В., Спито Дж. Критическое мышление – ключ к преобразованиям российской школы // Директор школы. – 1995. № 1 – с.71.
6. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. – М., 1996.
7. Симоненко В. Д., Фомин Н. В. Современные педагогические технологии : Учебное пособие. Брянск, 2001.
8. Щедровицкий П. Г. Очерки по философии образования. – М., 1993.
9. Селевко Г. В. Современные образовательные технологии. – М., 1998.
10. Критическое мышление и новые виды грамотности / Сост. О. Варшавер. – М. : Издат. ЦГЛ, 2005. – с. 80.
11. Мурюкина Е. В., Чельшева И. В. Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в рамках специализации «Медиаобразование» : Учебное пособие для вузов / Отв. ред. А.В. Федоров. – Таганрог: Изд-во «Кучма», 2007. – с. 162.
12. Столбникова Е. А. Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в процессе медиаобразования. / Е. Столбникова. – Таганрог : Изд-во «Кучма», 2006 – с. 160.
13. Бустров Р. Развитие творческого и критического мышления. М. : Инс-т «Открытое общество», 2000.
14. Бутенко А. В. Критическое мышление : метод, теория, практика / А. В. Бутенко, Е. А. Ходос. – М. : Мирос, 2002.
15. Загашев И. О. Критическое мышление: технология развития / И. О. Загашев, С. И. Запр-Бек. – СПб. : Альянс «Дельта». – 2003.

Тема 5. Негативні соціальні тенденції, що створюють засоби масової інформації

Пониження рівня моральних і духовних потреб молоді, створення кумирів, негативних ідеалів, героїв та інше.

Дезорієнтація особистості, крайній негативізм як підґрунтя різних фобій. Надлишковий оптимізм та прикрашання подій як підґрунтя дисфункцій очікувань і розпачу.

Патологічна залежність від медіажанрів: кримінальна хроніка, спецпроекти, що пропагують культ насилля, незаконного збагачення, «красивого» життя тощо. Небезпека формування парасоціальних відносин з медіаперсонажами. PR-акції в засобах масової інформації. Гіперболізовані ознаки медіаповідомлень.

Сучасне мистецтво, субкультура і контркультура молоді з позитивним ракурсом наркотиків, алкоголю, тютюнокуріння, міжетнічні та міжнаціональні стереотипи.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні медіажанри вам відомі?
2. Як розуміти патологічну залежність від медіажанрів?
3. Як в засобах масової інформації реалізуються PR-акції?
4. Що таке парасоціальні відносини?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про захист суспільної моралі” Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
3. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради. - Київ, від 13.01.11 №2939.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Федоров А. В. Медиа и медиаобразование в педагогических вузах

/ А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во «Кучма». – 2003. – 124 с.

6. Іванов В. Ф. Медіа та політреклама у дзеркалі закону : Монографія / В. Ф. Іванов. – К. : ЦВП, 2001.

7. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Эксмо; Алгоритм, 2007. – 857 с.

8. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний кладник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К. : 2012. – 30-33 с.

9. Мерзлякова О. Л. Психологічна безпека – вчителю : презентація напряму післядипломної освіти : Зб. наук. пр. / Ун-т менеджменту освіти АПН України; За ред. А.Л. Ануфрієва та ін. – К., 2009. – Вип.12. – С. 222 – 229.

Тема 6. Аудіовізуальна грамотність

Аудіовізуальна природа кіномистецтва. Специфіка кіно: синтетичність кіно образу. Природа кінозображення. Поняття екранного простору і часу. Ефект присутності.

Кіно і телебачення – нова аудіовізуальна мова. Особливості кінематографу і художнього телебачення як синтезу мистецтв, виробництва і соціальної комунікації. .

Особливості сприйняття аудіовізуального образу: реальність, що фільмується, реальність, що зображена в фільмі, реальність, що відтворена глядачем.

Поняття «аудіовізуальної грамотності» як здатності критично сприймати аудіо-відеоматеріали.

Отримання навичок з цифрової аудіовізуальної грамотності через виробництво різножанрових аудіовізуальних творів (документальні фільми, кліпи, сторі тощо). Від великого кіноекрану до маленьких підручних екранів (мобільне відео, мультижанри). Освоєння мови рухомих зображень та використання їх прийомів як пізнання сучасного світу.

Запитання для самоконтролю

1. В чому специфіка сприйняття аудіовізуального образу?
2. Перелічіть та дайте характеристики сучасних жанрів аудіовізуальних творів.
3. Що таке аудіовізуальна грамотність?
4. Яка роль аудіовізуальної грамотності в здатності критично сприймати твори сучасної екранної культури?

Рекомендована література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
2. Зубавіна І. Екранна культура : Засоби моделювання художньої реальності Інститут проблем сучасного мистецтва АМУ. – Київ : Інтертехнологія, 2006.
3. Лотман Ю. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. – Таллин, 1973
4. Кеплінгер Х.М., Ноель-Нойманн Е. Вплив мас-медіа // Публіцистика. Масова комунікація : Медіа-енциклопедія / За загал. ред. В.Ф.Іванова. – К. : АУП, ЦВП, 2007.
5. Эйзенштейн С. Монтаж: у 6 т. / Искусство. – М. : Искусство, 1964 – 1971. – Т. 2.
6. Федоров А. Развитие медиакомпетентности и критического мышления у студентов - М., 2007
7. Фрейлих С. Золотое сечение экрана.— М. : Искусство, 1976
8. Хилько Н.Ф. Аудиовизуальная культура : Словарь / Н. Ф. Хилько. – Омск : Изд-во Сиб. фил. Рос. ин-та культурологии, Омск. гос. ун-т, 2000.
9. Хилько Н.Ф. Роль аудиовизуальной культуры в творческом самоосуществлении личности. Монография / Н. Ф. Хилько. – Омск, 2004.

10. Шамшин Л. Б. Аудиовизуальная культура // Культурология: XX век. – Спб, 1998. – Т.1

11. Утилова Н.И. Монтаж как средство художественной выразительности. - М., 1994

Тема 7. Медіапедагогіка і основи медіаграмотності як психолого-педагогічні складові підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників

Специфіка сучасних засобів масової інформації, приклади їх використання в освітній галузі, особливості використання медіаінформації учнями загальноосвітніх шкіл та студентами вищих навчальних закладів.

Психолого-педагогічні аспекти застосування засобів масової інформації в освітній галузі. Поєднання традиційних методів навчання з засобами масової інформації і комунікації. Роль педагога в реалізації систем навчання. Види комп'ютерних програм навчання. Програма Intel@ «Навчання для майбутнього».

Проблема захисту учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів від маніпулювання з боку засобів масової інформації.

Мультимедійність як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Індивідуалізація навчання. Роль комп'ютера в творчому мисленні, активізації пізнавальної діяльності учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів. Навчальні ресурси глобальної мережі Інтернет. Психічні явища від локальних (використання комп'ютерного сленгу) до глобальних, пов'язаних з впливом на особистість (Інтернетзалежність, синдром хакера тощо).

Аутизація особистості. Спеціалізовані комп'ютерні програми, системи віртуальної реальності їх вплив на особистість. Професійно орієнтовані

імітаційні програми. Комп'ютерна анімація та імітація. Позитивні і негативні наслідки застосування медіа технологій навчання.

Поняття «медіаосвіта» (media education) і «медіапедагогіка», «медіакультура», «медіаграмотність», «аудіовізуальна грамотність».

Сучасні засоби масової інформації як психолого-педагогічні складові підготовки вчителя. Використання засобів масової інформації і комунікації як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань.

Взаємозв'язок і відмінні особливості засобів масової інформації як психолого- педагогічної складової і допоміжних засобів.

Запитання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність понять “медіаосвіта”, “медіапедагогіка”, “медіаграмотність”, “аудіовізуальна грамотність”?
2. Як реалізуються психолого-педагогічні та навчально-виховні аспекти засобів масової інформації в освітній галузі?
3. Які комп'ютерні програми навчання Вам відомі? В чому полягає їх сутність?
4. Які сучасні засоби масової інформації Вам відомі?
5. Як впливають на особистість глобальні інформаційні мережі, спеціалізовані комп'ютерні програми, система віртуальної реальності?
6. Які навчальні ресурси мережі Інтернет?
7. Що розуміють під професійно-орієнтованими імітаційними програмами, комп'ютерною анімацією та імітацією?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради., Київ, від 13.01.11 №2939.

3. Закон України “Про захист суспільної моралі” Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенко; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Мерзлякова О. Л. Учителі й учні : мистецтво діалогу. Семінарські і тренінгові заняття психолога з педагогами / О.Л. Мерзлякова. – К. : Шк. Світ, 2008 –112 с.
6. Свобода самовираження, свободный поток информации, свобода средств массовой информации. – ОБСЕ, 2001.
7. Кеплінгер Х. М., Ноель-Нойманн Е. Вплив мас-медіа // Публіцистика. Масова комунікація : Медіа-енциклопедія / За загал. ред. В.Ф.Іванова. – К. : АУП, ЦВП, 2007 – с. 53 – 103.
8. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний кладник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К. : 2012. 30-33 с.

Тема 8. Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності вищих педагогічних навчальних закладів

Організаційно-методичні аспекти формування основ аудіовізуальної грамотності учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів (інтегрована складова, факультатив, окрема навчальна дисципліна).

Сприйняття і переробка інформації, розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю. Прихований зміст медіаповідомлень. «Темники» та інформація на замовлення (фотомонтаж та кіно- і телесюжети). «Купюри», фото/кіно/телемонтаж та інформаційні матеріали вирвані із контексту . Недостовірна інформація та засоби її розповсюдження. Комерційна медіа

інформація і деформація дійсності. Корупційні схеми у засобах масової інформації і їх вплив на свідомість учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Телевізійні ток-шоу і аудіо-програми («Свобода», «Свобода слова», «Я так думаю», авторські радіопрограми) їх ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, їх політична спрямованість.

Спецмедіапроекти на кшталт Кашперовського, Алана Чумака, Аделаджи, «федеральний суддя» та інші. Елементи навіювання та їх наслідки і прояви в суспільстві (злочинність, наркоманія, розпуста та інші негативи).

Запитання для самоконтролю

1. Як використовуються засоби масової інформації в освітній діяльності вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти?

2. Які організаційно-методичні та психолого-педагогічні аспекти формування медіаграмотності педагогічних і науково-педагогічних працівників, студентів вищих навчальних закладів?

3. Якими способами формується критичне мислення, уміння розуміти сутність повідомлень, сприймати і переробляти інформацію?

4. Як комерційні схеми в засобах масової інформації та недостовірна інформація впливають на свідомість молоді?

5. Навести приклади телеспецпроектів (програм) та оцінити їх ідеологічну спрямованість і правдивість.

6. Навести приклади елементів навіювання засобами масової інформації та їх наслідки і прояви як в суспільстві так і з боку окремого індивідуума.

7. Навести приклади прихованої комерційної інформації і деформації дійсності.

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради., Київ, від 13.01.11 №2939.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі” Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Мерзлякова О. Профілактика деструктивних впливів мас-медіа. Програма занять для молоді / О. Мерзлякова. – К. : «Шкільний світ», 2010.
6. Почепцов Г. Г. Как ведутся тайные войны. Психологические операции в современном мире. – Ровно : ППФ «Волинські обереги» 1999. – 304 с.
7. Мерзлякова О. Л. Психологічна безпека – вчителю : презентація напряму післядипломної освіти : Зб. наук. пр. / Ун-т менеджменту освіти АПН України; За ред. О.А. Ануфрієва та ін. – К., 2009. – Вип. 12.
8. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний кладник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К. : 2012. 30-33 с.

Тема 9. Маніпулятивні можливості медіа

Об'єктивні і суб'єктивні причини викривлення інформаційного простору. Маніпулятивні засоби в телевізійних новинах. Маніпулятивний потенціал телевізійних політичних ток-шоу. Маніпулятивний потенціал Інтернету. Риторичний інструментарій маніпуляції. Маніпулятивний інструментарій виборчих технологій. Нові

професії по роботі з інформаційним простором, які задіяні в сфері маніпуляцій.

Запитання для самоконтролю

1. Які об'єктивні характеристики медіа створюють можливості для маніпуляцій?
2. Які маніпуляції використовують політтехнологи?
3. Які маніпуляції використовуються в політичних ток-шоу?
4. Які маніпулятивні можливості закладені в формат телевізійних новин?

Рекомендована література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
2. Почепцов Г. Г. [Електронний ресурс] / / Маніпулятивний потенціал телевізійних політичних ток-шоу – Режим доступу : osvita.telekritika.ua/material/2124 – Назва з екрану.
3. Почепцов Г. Г. [Електронний ресурс] / / Гламурна журналістика: логіка візуальної війни – Режим доступу : osvita.telekritika.ua/material/1696 – Назва з екрану.
4. Ан Т. [Електронний ресурс] / / Як виграти війну в коментах – Режим доступу : osvita.mediasapiens.kiev.ua/print/material/2264 – Назва з екрану.
5. Колодницька С. [Електронний ресурс] / / Як розпізнати політичну джинсу – Режим доступу : osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/2384 – Назва з екрану.
6. Колодницька С. [Електронний ресурс] / / Як розпізнати політичну джинсу в Інтернеті – Режим доступу : osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/2215 – Назва з екрану.

Тема 10. Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів

Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності загальноосвітніх і вищих навчальних закладів. Вплив аудіовізуальної інформації на навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Використання аудіовізуальної інформації педагогічними і науково-педагогічними працівниками в практичній діяльності. Соціальна інформація та її основні характеристики: кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність.

Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської і студентської молоді. Орієнтація на інформацію як ланка соціальної адаптації. Формування світоглядних позицій учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів засобами масової інформації. Політичні, правові, трудові, патріотичні, моральні, релігійні, естетичні, філософські погляди як головні чинники навчально-виховного процесу та їх висвітлення аудіовізуальними інформаційними засобами. Якість і об'єктивність інформації.

Висвітлення політичних подій, соціально-економічних чинників і міжнародних відносин, інших державних подій. Фактори, що впливають на рівень їх сприйняття.

Оманлива аудіовізуальна інформація. Засоби масової інформації і цензура. Офіційна і прихована цензура. Подача інформації на правах реклами (прихованої реклами). Її оцінка та сприйняття учнівською та студентською молоддю.

Роздержавлення засобів масової інформації. Громадське радіо і телебачення. Їх функції у формуванні світоглядних позицій та адаптаційного середовища для учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів.

Роль батьків у формування морально-етичних орієнтирів, навчанні

молоді правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, відрізнити справжнє від фальшивого, формувати власну думку. Приклади маніпуляцій в засобах масової інформації, їх соціальна безпека. Ін'екційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.

Запитання для самоконтролю

1. Навести приклади використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності закладів вищої педагогічної освіти.
2. Яка роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для студентської молоді?
3. Як засобами масової інформації формуються світоглядні позиції молоді?
4. Що таке офіційна і прихована цензура в засобах масової інформації?
5. Навести приклади маніпуляції в засобах масової інформації і оцінити з точки зору соціальної безпеки

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради., Київ, від 13.01.11 №2939.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі” Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.

5. Задорожна І. Т., Кузнецова Т. В. Медіаосвіта // Енциклопедія освіти / Акад. Пед. Наук України / Гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 481 с.

6. Федоров А. В. Медиаобразование в педагогических вузах / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во «Кучма» 2003. – 124 с.

7. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний кладник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К. 2012. 30-33 с.

Тема 11. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа

Утвердження в сучасних демократичних суспільствах принципів законності, прозорості, доступності, врахування культурної, ідеологічної та політичної багатоманітності в суспільстві, врахування в інформаційно-комунікаційній діяльності загально визнаних міжнародних норм та стандартів.

Використання медіа наукових досягнень в галузях психології, соціології, соціальної педагогіки, лінгвістики, нейролінгвістичного програмування, різних видів гіпнозу та технологій, підпорядкованого впливу на реципієнта.

Впровадження у роботу мас-медіа технологій підсвідомого впливу на студентську та учнівську молодь, порушення високих стандартів щодо захисту суспільної моралі, законодавчих норм про засоби масової інформації..

Запитання для самоконтролю

1. Чим викликана необхідність профілактики сучасних маніпулятивних технологій масмедіа
2. Які найбільш поширені технології підсвідомого впливу на реципієнта Вам відомі
3. Як використовуються медіа наукові досягнення в галузі психології, соціальної педагогіки
4. Які найбільш поширені технології впливу на педагогічних, науково-педагогічних працівників, студентську та учнівську молодь

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ громадян до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний кладник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К. 2012. 30-33 с.

Тема 12. Найбільш поширені технології підсвідомого впливу засобів масової інформації на педагогічних, науково-педагогічних працівників, студентську молодь.

Метод Сократа. Нейролінгвістичне програмування. Якірна тактика. Сутність.

Закон конгруентності.

Метод фрагментації або “Білий шум”.

Метод опитування громадської думки або створення рейтингів.

Метод контекстної, або опосередкованої комунікації, або метод “Рейтинг-технології”.

Метод відволікання або “Копчений оселедець” (red herring).

Метод об’єктивного підходу (підбір фактів і вмілий їх коментар).

Метод історичних аналогій (використання інтелектуального потенціалу аудиторії).

Метод “навішування” ярликів і епітетів.

Метод семантичного маніпулювання.

Активне використання в засобах масової інформації слухів. Надання в засобах масової інформації повідомлення “новини пошепки”.

Використання в засобах масової інформації суперечливих фактів (сигналів).

Проведення зондування суспільної думки шляхом надання в засобах масової інформації ніби-то засекреченої інформації з “анонімних” джерел.

Приховані мотиви в медіатекстах: (мотиви: надійності та якості, комфорту і розваг, імітації та наслідування, закон авторитету, психологія наговпу, авторитету тощо).

Запитання для самоконтролю

1. Чим викликана необхідність профілактики сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа?

2. Які найбільш поширені технології підсвідомого впливу на реципієнта Вам відомі?

3. В чому полягає сутність методів Сократа, фрагментації, опитування та створення штучних рейтингів, контекстної комунікації, відволікання, об’єктивного підходу, історичних аналогій, “навішування”

ярликів і епітетів, використання слухів?

4. Як в засобах масової інформації використовуються суперечливі факти, інформація з анонімних джерел, приховані мотиви?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).

2. Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.

3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.

4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.

5. Москаленко А. З. Основні функції і принципи преси. – К., 1998.

6. Свобода самовираження, свободный поток информации, свобода средств массовой информации. – ОГСЕ, 2001.

7. Іванов В. Ф. Законодавство про засоби масової інформації: український та зарубіжний досвід. – К., 1999.

8. Волков Е. Н. Критическое мышление и критический рационализм : персональный сайт Е. Н. Волкова / Волков Е.Н. – Электронный ресурс.

9. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Доценко Е. Л. – СПб : Речь, 2003. – 291 с.

10. Загашев И. О. Критическое мышление: технология развития / И. О. Загашев, С. И. Запр-Бек. – СПб. : Альянс «Дельта». – 2003.

11. Кара-Мурза С.В. Манипуляция сознанием / Кара-Мурза С.В. – М.: Эксмо; Алгоритм, 2007. с. 857 .

12. Мерзлякова О.Л. Учителі й учні: мистецтво діалогу: семінарські і тренінгові заняття психолога з педагогами (Мерзлякова О.Л. – К.: Шк.світ, 2008, с.112

13. Мерзлякова О. Дослідження вразливості до маніпуляційного

впливу: авторська методика / Мерзлякова О., Колісник О. // Психолог. – 2008. - №12 – с.10 – 14.

14. Мерзлякова О.Л. Психологічна безпека – вчителю: презентація напряму післядипломної освіти: Зб. наук. пр. / ун-т менедж. освіти АПН України; За ред. Ануфрієва О.Л. та ін. – К., 2009. – Вип. 12 – с.222 – 229.

15. Мерзлякова О. Профілактика деструктивних впливів мас-медіа. Програма занять для молоді. К., “Шкільний світ”, 2010.

16. Почепцов Г.Г. Как ведутся тайные войны. Психологические операции в современном мире. – Ровно. ППФ “Волинські обереги” 1999.- 304 с.

17. Теория и практика информационных войн. – Ровно: ППФ “Волинські обереги” 1999, с.124.

18. Савпин М. Соціальна психологія. Підручник. Дрогобич, 2000, с. 99 – 163.

Тема 13. Особистісні цінності як підґрунтя орієнтованого виховання молоді засобами масової інформації

Особистість як абсолютна цінність. Функції особистості в соціумі і життєдіяльності людини. Суперечності між вихованням «для всіх» і вихованням «для кожного». Особистісно орієнтоване виховання і формування особистості «з заданими властивостями» засобами масової інформації. Зовнішній вплив і внутрішні імпульси поведінки. Критичність щодо запропонованих цінностей. Рефлекси образу «Я». Вироблення індивідуального світогляду. Відповідальність за вибраний варіант поведінки. Проява власної позиції, думки, самовизначення, власного висновку, претензій, стилю і образу життя на підґрунті отриманої інформації.

Формування моральних принципів. Проблеми інтимного світу особистості. Джерела формування інтимної сфери особистості. Зміст духовно-інтимної сфери. Найпростіші та найвищі почуття в інтимній

сфері. Близькі стосунки чоловіка і жінки як механізм розвитку духовної сфери особистості. Еротика і порнографія. Характерні спільності та відмінності. Сприйняття студентською молоддю натуралістичного, непристойного зображення статевого життя в творах живопису, літературі, фото, кіно, телепрограмах, аудіо- та відео матеріалах, друкованих матеріалах відповідного контенту, Інтернет тощо.

Запитання для самоконтролю

1. В чому полягають суперечності між вихованням «для всіх» і вихованням «для кожного»
2. Як впливають засоби масової інформації на формування особистості «з заданими властивостями»
3. Як впливають інформативний контент і внутрішні імпульси на варіанти поведінки особи
4. Яка форма відповідальності особи може бути за вибраний варіант поведінки на підґрунті отриманої інформації
5. Який загальний зміст духовно-інтимної сфери
6. Які можливі варіанти сприйняття натуралістичного, непристойного зображення статевого життя засобами масової інформації

Рекомендована література

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 № 2939-УІ.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К., 2003
4. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К., 1998

5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України; головний редактор В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. (625-628с.)

6. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет : основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, врегулювання моральних порушень. – Л., 1998.

Тема 14. Медіакомпетеність та медіакомпетенція педагогічних та науково-педагогічних працівників

Поняття медіакомпетенції та її основні показники.

Вчитель як основний фігурант інформатизації в освіті. Сучасна парадигма освіти: запровадження інноваційних технологій, створення єдиного інформаційного простору, визначення нових функцій педагога та його ролі у навчально-виховному процесі. Дидактичний і виховний потенціал медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація навчання тощо).

Сприйняття світу та взаємодія з соціумом за допомогою аудіовізуальних засобів, телерадіожурналістики. Медіапедагогіка і медіакомпетенція як засоби створення середовища для культурного і духовного зростання учнівської і студентської молоді, для її соціальної адаптації. Етичні, культурологічні, духовні, моральні складові аудіовізуальної інформації. Відносини між медіа і особистістю, медіа і культурою, медіа і освітою.

Перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань використання медіа в навчально-виховному процесі.

Медіасамоосвіта як складова самоосвіти в системі освіти впродовж життя.

Запитання для самоконтролю

1. Що належить до медіакомпетенції педагогічних і науково-педагогічних працівників?
2. Як розуміти дидактичний і виховний потенціал медіа?
3. Дати стисло характеристику етичним, культурологічним, духовним, моральним складовим аудіовізуальної інформації.
4. Як вибудовуються відносини між медіа і особистістю, медіа і культурою, медіа і освітою?
5. Як здійснюється медіасамоосвіта як складова в системі освіти впродовж життя?

Рекомендована література

1. Закон України “Про інформацію”. Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами України. Останній від 13.01.11 №2938).
2. Закон України “Про доступ громадян до публічної інформації”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.
3. Закон України “Про захист суспільної моралі”. Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
5. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. – 2010. – 427 с.

Тема 15. Стандарти в медіа

Достовірність (як відповідність дійсності). Баланс думок (в тому числі і через право заключного коментаря, баланс синхронів, контекст висловлювань). Виокремлення фактів від коментарів, своєчасність (як

поєднання оперативності з актуальністю). Повнота (як представлення всієї вагомої інформації з теми, так і присутність бек-граунду). Точність (ознаки перевірки інформації та діючих осіб). Права субкультур. Обов'язковість посилань на джерело (і тому числі первинність та вторинність джерел). Не застосування мови ворожості, толерантність. Дотримання права людини на приватне життя.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке «баланс думок»?
2. Які ознаки перевірки інформації діючих осіб?
3. Що розуміють під правами субкультури
4. Як гарантуються права людини на приватне життя.

Рекомендована література

1. Іванов В. Ф. Журналіст і суспільство // Етика в редакційному повсякденні. – К. : Академія Української Преси, Видавництво “К.І.С.”, Фонд Фрідріха Науманна «За свободу», 2010. – С. 11 – 25.
2. Іванов В. Журналістська етика / В. Іванов, В. Сердюк. – ВПЦ «Київський університет», 2001. –224 с.
3. Москаленко А. З. Основи масової інформаційної діяльності / Л. В. Губерський, А. З. Москаленко, В. Ф. Іванов. – К.,1999.
4. Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения. – СПб, 2003.
5. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. – 2010. – 427 с.

Тема 16. Нові медіа і сучасна комунікація

Визначення «нових медіа» і пов'язаних з ними термінів. Розвиток Інтернету, технологічний прогрес і людська природа. Особливості

сприйняття інформації в Інтернеті. Стилїстика роботи журналіста в Інтернеті.

Нові медіа – нові технологічні можливості у створенні та поширенні інформації. Інструменти нових медіа – від YouTube і Google до Facebook та Twitter. Групова робота та залучення користувачів до створення інформаційного продукту. Перевірка інформації в Інтернеті.

Поняття «мультимедійності» в процесі створення сучасного і конкурентного інформаційного продукту. Різноманіття подачі інформації на одному носії.

Засади застосування принципу «багатосторонньої комунікації» в нових медіа на протигагу принципу «односторонньої комунікації» в традиційних медіа.

Запитання для самоконтролю

1. Які головні етапи розвитку нових медіа?
2. Перелічіть та дайте характеристики основним принципам стилїстики текстів в он-лайнї
3. Назвіть головні відмінності роботи таких соціальних мереж як Twitter та Facebook
4. Назвіть способи перевірки інформації в Інтернеті
5. Дайте визначення терміну «мультимедійність»
6. Охарактеризуйте головні засади комунікації в Інтернеті. Чого не слід робити в спілкуванні з Інтернет-аудиторіями?

Рекомендована література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник/ Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Рїзун. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352с.
2. Чарлін Ли, Джош Бернофф. Взривная Web_Волна. Как добиться успеха в мире, преобразенном интернет-технологиями. – Альпина, 2010. – 280с.

3. Журналистика и конвергенция: почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / Под ред. А. Г. Качкаевой. – М., 2010. – 200 с.
4. Henry Jenkins *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide* New York : New York University Press, 344 pp. – 2008
5. Jon Dovey “New Media: A Critical Introduction” Routledge, 464 pp – 2009
6. Robert L. Hilliard. *Writing for Television, Radio, and New Media* - Emerson College, Emeritus 544 pp – 2011
7. Evgeny Morozov. *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom* - PublicAffairs. 408 pp. 2011
8. *The Inner History of Devices*, edited by Sherry Turkle – The MIT Press, 208 pp. 2008
9. Можливості Twitter’а для журналістів. Case ElectUa. Онлайн-посібник [Електронний ресурс] // Під редакцією В. Мороза і І. Западєнка. – К., 2010. – 65 с. Режим доступу : <http://medianext.com.ua/biblio/learn/88--twitter-case-electua>
10. Курс з комунікації в нових медіа. Як привабити нові аудиторії. Навчальні конспекти [Електронний ресурс] // Під редакцією А.Маштакова та М.Саваневського. К., 2010. – 52 с. Режим доступу : <http://medianext.com.ua/biblio/learn/90-2010-12-30-11-56-09>
11. Як нові медіа оптимізують роботу видань. Навчальні конспекти [Електронний ресурс] // Під редакцією С.Даниленка та А.Оруджалієва. К., 2010. – 75 с. Режим доступу : <http://medianext.com.ua/biblio/learn/87-2010-12-30-08-18-03>

Орієнтовна тематика рефератів (за вибором студента)

1. Сутність міжнародних актів з прав людини щодо свободи переконань та свободи одержувати і поширювати інформацію.
2. Сутність законодавчих та нормативно-правових актів щодо

адаптації осіб до соціально-економічних умов суспільства.

3. Історичні витоки та основні етапи формування медіа простору. Сутність термінів “Медіа”, “Медіаосвіта”, “Медіаграмотність”, “Медіапедагогіка”, “Аудіовізуальна грамотність”, їх спільність і відмінності.

4. Функції засобів масової інформації, їх види та класифікація по способу передачі інформації.

5. Педагогічні аспекти медіаграмотності. Соціально-педагогічні критерії медіа, їх характеристика по наслідкам впливу на аудиторію слухачів або особистості.

6. Негативні соціальні наслідки впливу медіа: дезорієнтація особистості, крайній негативізм, надлишковий оптимізм, патологічна залежність від медіажанрів та інше.

7. Сучасне мистецтво, література, субкультура, контркультура молоді. Позитивний ракурс шкідливих звичок, міжетичних та міжнаціональних стереотипів.

8. PR-акції в засобах масової інформації. Гіперболізовані ознаки медіаповідомлень. Проблеми захисту особи від маніпулювання з боку засобів масової інформації.

9. Мультимедійність як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріала. Комп’ютерні програми, глобальна мережа інтернет. Комп’ютерна анімація та імітація.

10. Позитивні і негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання. Психічні явища, що пов’язані з впливом на особистість медіатехнологій навчання (Internet-залежність, синдром хакера та інші).

11. Медіаосвіта і основи аудіовізуальної грамотності як психолого-педагогічна складова підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

12. Роль навчальних і розважальних програм, каналів центрального телебачення України як чинників морального виховання молоді.

13. Практичне використання в професійній діяльності вчителя загальноосвітньої школи, викладача вищого педагогічного навчально закладу можливостей засобів масової інформації і комунікації.

14. Організаційно-методичні аспекти формування основ медіаграмотності. Розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю особи.

15. Теле- і аудіопроекти та їх ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, телемости, їх ефективність впливу на слухачську аудиторію і особу.

16. Спецмедіапроекти. Елементи навіювання та їх негативні наслідки і прояви в суспільстві. Недоборосовісна медіаінформація і деформація дійсності.

17. Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської і студентської молоді.

18. Роль медіа в формуванні світоглядних позицій молоді.

19. Ін'єкційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.

20. Медіакомпетенція педагогічного працівника. Вчитель як основний фігурант інформатизації в освіті.

21. Дидактичний і виховний потенціал медіа. Система перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо використання медіа в навчально-виховному процесі.

22. Профілактика деструктивних впливів мас-медіа на студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних і науково-педагогічних працівників.

23. Використання сучасних досягнень психології для маніпулятивних технологій в мас-медіа.

Орієнтовна тематика рефератів для колективної творчості студентів (дві – три особи)

1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна у вищих педагогічних навчальних закладах і як навчальний предмет в загальноосвітніх школах.
2. Місце медіаграмотності в професійній підготовці педагогічних і науково-педагогічних працівників.
3. Історичні етапи розвитку медіаграмотності. Стан та перспективи впровадження медіаграмотності в освітню діяльність вищих педагогічних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти.
4. Медіаосвітні проекти ЮНЕСКО та Ради Європи. Міжнародна і національна мережа медіаосвітніх інтернет-сайтів.
5. Свобода творчості та її соціальні виміри. Закріплення свободи слова законодавчими актами та нормативно-правовими документами.
6. Економічні та фізичні загрози мас-медіа. Судове та адміністративне переслідування суб'єктів мас-медіа.
7. Традиційна і діалектична логіка та їх місце в освоєнні медіапродукту. Методи систематизації і формування припущень та суперечливі твердження.
8. Медіаграмотність як засіб розвитку критичного мислення молоді. Технології критичного мислення в українській педагогіці.
9. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа.
10. Використання сучасних досягнень психології для маніпулятивних технологій в мас-медіа.
11. Розвиток вільних і незалежних мас-медіа як європейський цивілізований вибір України.
12. Роль медіа в формуванні моральних, культурологічних, життєвих та світоглядних принципів громадськості.
13. Європейські стандарти журналістської спільноти. Неупередженість суб'єкта мас-медіа.

14. Журналістські стандарти діяльності в європейській спільноті. Нормативно-правові аспекти журналістських стандартів.
15. Незалежна діяльність журналіста – головна запорука подання всебічно обгрунтованої та правдивої інформації.
16. Відповідальність мас-медіа перед суспільством за якість інформації. Співпраця журналіста з владними структурами.
17. Практична діяльність журналіста, журналістська етика та етикет.
18. Вимоги до професійного рівня журналіста. Підвищення кваліфікації журналістів, педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань медіаграмотності. Функції громадських організацій, вищих педагогічних навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти щодо формування медіаграмотності педагогічних, науково-педагогічних працівників, студентів вищих педагогічних навчальних закладів та учнів загальноосвітніх шкіл.

Використані джерела

При розробці навчальної програми «Медіаосвіта (медіаграмотність)» для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних і науково-педагогічних працівників упорядниками використовувалися підручники, навчально-методичні посібники і наукові роботи як українських вчених, так і фахівців з інших країн, що сприяло суттєвому покращенню змістовної частини навчальної програми, **а саме:**

1. Автор чи формат? [Електронний ресурс] / А. Кокотюха // Телекритика. – Режим доступу : <http://old.telekritika.kiev.ua/tvweek>. (31.08.05). – Назва з екрана.
2. Білоконь К. [Електронний ресурс] Німецьке телебачення як суб'єкт впливу на національний продукт // День. - № 91, 8 червня 2007 р. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/media/nimecke-telebachennya-yak-subiekt-vplivu-na-nacionalniy-produkt>. – Назва з екрана. – Дата звернення – 26.06.2013.

3. Брикайло О. [Електронний ресурс] Повноцінно фінансувати власні студійні розважальні проекти – не менш ефективно, ніж фінансувати телекіно. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/telebachennya/2007-12-14/35523>
4. Виступ на семінарі в “Українському незалежному центрі політичних досліджень” [Електронний ресурс] / К. М’яникова // Незалежна асоціація телерадіомовників України. – Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua>
5. Від державного до громадського телебачення (досвід країн Центрально-Східної Європи) [Електронний ресурс] / Мунгіу-Піппіді Аліна // «Диалог. UA (Переклад Оксани Гриценко). – Режим доступу : www.mcenter.org.ua. Назва з екрана.
6. Гнатюк С. [Електронний ресурс] Сучасний розвиток національного медіа-середовища в Україні (аудіовізуальні ЗМІ). – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November/12.htm> – Назва з екрана. – Дата звернення – 26.06.2013.
7. Гоян В. [Електронний ресурс] Журналістське розуміння візуальної сутності телебачення : теоретико-методичні аспекти (на прикладі викладання спецкурсу : Кольористика та зображальна естетика телевізійних програм : світовий досвід). – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1346> – Назва з екрана. – Дата звернення – 26.06.2013.
8. Гроші на кіно і телебачення [Електронний ресурс] / А. Танчик // Медіа Бізнес. – Режим доступу : <http://www.mediabusiness.com.ua>. – Назва з екрана.
9. Данькова Н. [Електронний ресурс] Пасьянс міжнародних телеформатів. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/telebachennya/2007-11-23/35109>. Назва з екрана. – Дата звернення – 26.06.2013.
10. Державне регулювання медіа-простору : Світовий досвід для України (на прикладі аудіовізуальних ЗМК) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/March/07/html> - Назва з екрана. – Дата звернення – 26.06.2013.

11. Економічна експансія на медіаринку України [Електронний ресурс] / Н. Мельничук. – Режим доступу : <http://www.universum.org.ua>. – Назва з екрана.
12. Ефірний час - інтерв'ю з учасниками «Євразійського телефоруму» І. Дзялошинським і А. Асмоловим [Електронний ресурс] / О. Рутковський // Дзеркало тижня. – 2003. - № 44 (469) 15 – 21 листопада. – Режим доступу : <http://www.dt.ua>. Назва з екрану.
13. Жданов І. Ліцензування телерадіопростору. Дубль два [Електронний ресурс] / І. Жданов // Дзеркало тижня. – 2001. – № 13. – Режим доступу : <http://www.dt.ua> (26.06.2013). – Назва з екрана.
14. Життя після меморандуму // Телекритика – 28.02.07
15. Запобігання концентрації ЗМІ та забезпечення прозорості відносин власності щодо: ЗМІ досвід країн Європи та пропозиції для України // Інститут прикладних правових досліджень “Право” в рамках проекту “Розробка пропозиції щодо адаптації інформаційного права України до вимог прав ЄС”, Фонд відродження, Агенство міжнародного розвитку США, 2007 р.
16. Івнов Г. Основи продюсерства. Аудіовізуальна сфера / Г. Івнов, П. Огурчиков, В. Сідоренко. – М. : «ЮНІТІ», 2003. – С. 719.
17. Інформаційний простір : підсумки року минулого і перспективи майбутнього [Електронний ресурс] // Інститут масової інформації. – Режим доступу : <http://media.parlament.org.ua> (26.06.2013). – Назва з екрана.
18. Келлісон Кетрін Продюсерство на телебаченні. Практичний підхід. – Мінськ : «Гревцов паблішер», 2008. – 379 с.
19. Мащенко І. Г. Телебачення України: в 2-х т. – К., 1998 р.
20. Меморандум між телеканалами і Нацрадою: однакові правила гри для всіх // Телекритика – 13.06.05
21. Ми проти монополізації телефіру [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2001. - № 46 (370). – Режим доступу : <http://www.dt.ua> (26.06.2013). – Назва з екрана.

22. Миллерсон Дж. Технологии телевизионного производства (как делается ТВ-передача). – М., 1971.
23. Національний ефір без національного виробника [Електронний ресурс] / В. Каспрук. – Режим доступу : www.gg.com.ua. – Назва з екрана.
24. НТКУ Наказують поводитись: репліка жорстка... [Електронний ресурс] / О. Зирін // Телекритика – 18.07.2005
25. Олександр Роднянський: Українське ТБ буде частиною міжнародних індустріальних контекстів [Електронний ресурс] / С. Короткова // Дзеркало тижня. – 2004. - № 16 (491) – 24 – 29 квітня. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/3000/3680/46256/>. – Назва з екрана.
26. Падейский В. В. Проективання телепрограм. – М. : «ЮНІТ», 2004. – 237 с.
27. Просветов Є. [Електронний ресурс] Телевізійні пристрасті. Національний ефір без національного виробника. – Режим доступу : <http://www.gg.com.ua> (26.06.2013) – Назва з екрана.
28. Пять лет развития украинского телевидения / Обзор развития телерынка за 2001 – 2006 годы // Телекритика - 17.10.06. – Режим доступу : <http://old.telekritika.ua>.
29. Телебачення без кордонів // Телекритика. – 2007. – 03. – 20. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/media-rinok/media-svit> - Назва з екрана.
30. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра. – К. : Дирекція ФВД, 2006. – с. 648
31. Український інформаційний простір : потрібна агресія / А. Шоріна // Центр політичного аналізу. – 2007. – 03. – 27. – Режим доступу : www.dialogs.org.ua. – Назва з екрана.
32. Український медіапростір : форма перемагає зміст [Електронний ресурс] / А. Матвієнко // Газета «День». – 2008. – №21. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/195904/>. – Назва з екрана.

33. Український медіапростір скуплено оптом та в роздріб, хоча дуже важко визначити – ким саме / А. Оскара // “Говорить і показує Україна”, 26.06.06 р.
34. Цвик В. Л. Украинское телевидение : опыт, практика, проблемы. – К.: Мистецтво, 1985.
35. Шаповалов Ю. Телевізійна публіцистика. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка., 2002. – 234 с.
36. Шемшученко Ю. С. Інформаційне законодавство України: Науково-практичний коментар / Ю. С. Шемшученко, І. С. Чиж. – К. : ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2006. – 230 с.
37. Що під шапкою-невидимкою? // Телекритика – 02.05.07
38. Як захистити національний продукт // Телекритика – 18.11.02